

Thomas Beukers, Bruno de Witte & Claire Kilpatrick (Eds.)
CONSTITUTIONAL CHANGE THROUGH EURO-CRISIS LAW
Cambridge University Press, 2017., pp. 344

Knjiga *Constitutional Change through Euro-Crisis Law* daje komparativno-ustavnu analizu utjecaja zakonodavnih akata, donesenih na području Europske unije u jeku ekonomske krize tijekom drugog desetljeća 21. stoljeća, na ustavna uređenja pojedinih država članica. Objavljena je 2017. godine, u izdanju Cambridge University Pressa, te ima ukupno 344 stranice. Glavni su urednici Thomas Beukers, Bruno de Witte i Claire Kilpatrick. Nakon Kazala (str. v.-vii.) i Popisa autora (str. viii.-ix.), slijede Predgovor (str. x.-xi.) i uvodno poglavlje „Constitutional Change through Euro-Crisis Law: Taking Stock, New Perspectives and Looking Ahead” (str. 1.-24.) s potpisom glavnih urednika. Središnji dio knjige podijeljen je u tri dijela (str. 25.-326.), a na samom je kraju još i Kazalo pojmova (str. 327.-344.). U nastavku ćemo detaljnije izložiti sadržaj središnjeg dijela knjige.

Dakle, tri dijela središnjega dijela knjige obuhvaćaju deset poglavlja. Tako su u prvome dijelu „Part I – Reconstructing the European Space for Economic Governance” (str. 25.-176.) radovi autora koji se primarno fokusiraju na rekonstruiranje europskog ekonomskog prostora upravljanja koje je uslijedilo kao rezultat devastirajućih učinaka financijske i eurokrize. Opisuju se i kritički analiziraju razni pravni instrumenti doneseni radi ublažavanja posljedica krize te se ističe kakav su utjecaj imali na položaj zakonodavnih tijela država članica, ali i općenito na cjelokupni višerazinski sustav upravljanja unutar teritorija Unije. Violeta Ruiz Almendral u svome radu analizira učinak europskog fiskalnog konsolidacijskog okvira na nacionalne fiskalne ustave i parlamentarnu demokraciju, posebice država članica eurozone. S druge strane, Paivi Leino i Janne Salminen ispituju kakav su učinak pravila i mjere donesene na temelju čl. 136. TFEU-a imale na nadležnosti, demokraciju i učinkovitost u okviru odnosa EU-a i država članica. Nadalje, Diane Fromage fokusira se na komparativni prikaz (pre)ustroja neovisnih fiskalnih institucija u kontekstu krize te izvršavanja europskih i međunarodnih obveza država članica. Prvi dio knjige završava radom Thomasa Beukersa i Marijna Van der Sluisa u kojem se posebna pozornost pridaje državama članicama koje se nalaze izvan eurozone te njihovim perspektivama ulaska u eurozonu i uvjetima koje u tu svrhu moraju ispuniti.

Drugi dio, „National Constitutional Manifestations of Economic Emergency” (str. 177.-240.), donosi pregled načina na koji se ekonomska kriza odrazila na ustave država članica, i to onih koje su najteže pogođene krizom. Upravo na ovim primjerima postaje razvidno kako se promjene na ustavnoj razini mogu dogoditi i bez provedbe formalnih postupaka ustavnih promjena. Tako Afroditi Marketou u svome radu pokazuje kako je u Grčkoj donošenje mjera i drugih financijskih instrumentata za ublažavanje efekata krize u velikoj mjeri pridonijelo promjenama u ustavnoj sferi i bez formalnih ustavnih promjena. Slična situacija dogodila se i u Španjolskoj gdje su

isto tako izvanredne mjere poduzete radi suočavanja s ekonomskom krizom uvelike pridonijele transformaciji ustavnog poretka što argumentira Leticia Diet Sanchez. Posebice je uočljiva sličnost između navedenog španjolskog primjera s dešavanjima u Italiji gdje su protukrizne mjere također rezultirale značajnim promjenama i na samoj ustavnoj razini, posebice kada je u pitanju odnos između središnje vlasti i pokrajina, što prikazuje Leonardo Pierdominici. Na kraju ovoga drugog dijela nalazi se rad Stephena Couttsa koji se bavi pitanjem donošenja legislativnih akata u Irskoj za vrijeme krize. Za razliku od tri prethodno spomenute države, Irska nije pribjegavala uporabi kriznog dekretnog zakonodavstva nego je akte donosila po redovnom, ali ubrzanom postupku.

Završni, treći dio knjige, „PART III – Constitutional Judicial Challenges to Euro-Crisis Law” (str. 241.-326.) bavi se judikaturom sudova kada je u pitanju ocjena ustavnosti kriznog zakonodavstva u pojedinim državama članicama. U ovakvim situacijama sudovi su se uglavnom odlučivali na samoograničenje svojih nadležnosti o čemu ponajprije govori Jan Herman Reestman. Kako taj autor ističe, kada su u pitanju mehanizmi doneseni na razini Unije u svrhu suzbijanja posljedica krize te njihova primjena u državama članicama, sudovi su bili prilično rezervirani oko njihove opravdanosti, odnosno legalnosti. To je u konačnici pridonijelo ratifikaciji i prihvatu tih nadnacionalnih mehanizama u državama članicama. U drugom radu ovoga dijela Claire Kilpatrick istražuje judikaturu ustavnih sudova država članica koja se odnosi na pitanje zaštite socijalnih prava u kontekstu provedbe antikriznih pravnih mehanizama u državama članicama.

Ova knjiga još jednom dokazuje kako ustavni sustavi država uvijek reagiraju na promijenjene uvjete okoline. Naravno, posebice je to slučaj u vremenima krize kada je potrebno provesti radikalnije zaokrete u funkcioniranju države i društva što se onda prelijeva i na ustavni poredak. Stoga ovdje prikazana i analizirana iskustva mogu pridonijeti bržem i učinkovitijem reagiranju u nekim idućim kriznim situacijama, pa i u sadašnjoj krizi prouzročenoj pandemijom COVID-a 19.

Vedran Zlatić, mag. iur.